Uitwerking van de vragen die zijn gesteld aan het Openbaar Ministerie en Slachtofferhulp Nederland op de informatiedag voor nabestaanden op 21 september 2019 in Nieuwegein en de kijkdag op JCS in Badhoevedorp (Schiphol).

Vraag over de taal van het proces

1. In welke taal zal het proces plaatsvinden?

Het proces vindt in principe plaats in de Nederlandse taal. Maar vanwege het internationale karakter kan de rechtbank toestaan dat bepaalde onderdelen van het strafproces in het Engels worden gevoerd. Dat is vastgelegd in de Nederlandse wet via een wetswijziging. Het Openbaar Ministerie zal de Rechtbank in dat geval verzoeken, om te zorgen voor een vertaling voor de Nederlandstaligen.

Vragen over de slachtoffergesprekken met de officier van justitie

2. Wat gebeurt er met het verslag van het slachtoffergesprek tussen de nabestaanden en de officier van justitie?

Van het slachtoffergesprek met de officier van justitie wordt door de officier van justitie een verslag gemaakt. Dit verslag wordt niet in het dossier gevoegd en komt dus ook niet ter kennis van de rechters en de advocaten en/of verdachten. Wel is het zo dat de zittingsofficieren alle verklaringen goed doorlezen en rode draden uit die verklaringen kunnen gebruiken in hun requisitoir. De officier van justitie zal toestemming aan u vragen om gedeelten van het verslag terug te laten komen in het requisitoir. Dit wil echter niet zeggen dat dat ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het verslag van het gesprek met de officier van justitie wordt u in principe niet toegezonden.

3. Op welke manier gaan jullie om met de gesprekken per familie met de officier van justitie?

We gaan ruim om met de verzoeken om met een officier van justitie een persoonlijk gesprek te voeren. Om het gesprek goed te laten verlopen is ervoor gekozen om de officier van justitie met maximaal 6 personen tegelijk in gesprek te laten gaan. Mochten er toch dan nog meer nabestaanden in relatie tot hetzelfde slachtoffer(s) met de officier willen spreken, dan wordt er nog een tweede gesprek gepland. Wij vinden het belangrijk om uw verhaal te horen en willen daar graag de maximale gelegenheid voor geven.

4. In welke taal worden de gesprekken met de officier van justitie gehouden?

De gesprekken met de officier van justitie vinden in principe in de Nederlandse taal plaats, maar zij kunnen ook in het Engels en het Duits worden gevoerd. Indien er nabestaanden zijn die een van deze drie talen onvoldoende beheersen, dan zal er gebruik worden gemaakt van een tolk.

Vragen over de schriftelijke slachtofferverklaringen en het spreekrecht

5. Wat gaat de rechter doen met de schriftelijke slachtofferverklaring (SSV)?

In een schriftelijke slachtofferverklaring kunt u op papier zetten wat voor u de impact is van de ramp met de MH17. Deze schriftelijke slachtofferverklaring zal in zijn geheel in het dossier worden opgenomen. De rechtbank, de officier van justitie en eventueel de verdachten en hun advocaten nemen daar kennis van. Rechtbank en officier van justitie zijn niet verplicht om de slachtofferverklaring inhoudelijk te bespreken tijdens de rechtszaak

De schriftelijke slachtofferverklaringen blijven ook tijdens een eventuele hoger beroep-behandeling in het dossier zitten. Tijdens de behandeling in hoger beroep kan de verklaring ook nog door de nabestaanden worden aangevuld.

6. Moeten in de schriftelijke slachtofferverklaring en de vordering benadeelde partij ook personalia en andere persoonlijke gegevens staan?
Een schriftelijke verklaring stelt u, al of niet gebruikmakend van ondersteuning van Slachtofferhulp Nederland of een advocaat, zelfstandig op. Normaal gesproken wordt de verklaring altijd met de naam van degene die de verklaring heeft opgesteld ondertekend.
Als u niet uw eigen adres in de vordering benadeelde partij wilt opnemen, dan kunt u bijvoorbeeld het adres van uw advocaat gebruiken. U kunt op het formulier van uw vordering benadeelde partij in plaats van uw eigen rekeningnummer, het rekeningnummer van uw advocaat opnemen.
Bij Slachtofferhulp Nederland of uw advocaat kunt u hier meer informatie over krijgen.

7. Kan de schriftelijke verklaring door anderen worden ingezien?
De schriftelijke verklaring gaat onderdeel uitmaken van het procesdossier. Dat betekent dat naast de officier van justitie en de rechter, ook de verdachten en hun advocaten een afschrift van de schriftelijke verklaringen ontvangen en kunnen inzien. Het kan echter niet uitgesloten worden dat de verklaringen toch in de openbaarheid komen.

8. Wat is het verschil tussen een schriftelijke slachtofferverklaring en de uitoefening van het spreekrecht?
Een schriftelijke slachtofferverklaring maakt onderdeel uit van het dossier.

Bij de uitoefening van het spreekrecht vertelt u als nabestaande tegen de rechtbank wat de gevolgen van het neerhalen van de MH17 voor u zijn. De rechtbank noteert alleen het feit dat u gesproken heeft, niet de inhoud van uw verklaring.

Sommige nabestaanden zullen ervoor kiezen om hun schriftelijke slachtofferverklaring voor te lezen in de rechtbank. Op die manier is én de schriftelijke slachtofferverklaring in het dossier opgenomen én heeft u op een openbare zitting verteld wat u kwijt wil over de gevolgen van de ramp. Dit zal voor iedere nabestaande anders zijn. Sommigen zullen hiervan de toegevoegde waarde zien en anderen niet. Zoals eerder aangegeven: de rechter zal de inhoud van hetgeen u uitspreekt niet noteren.

9. Moet ik mijn verhaal op papier zetten wanneer ik gebruik maak van mijn spreekrecht?
Nee, het is niet verplicht om uw verhaal schriftelijk vast te leggen. Ook niet wanneer u iemand machtigt om namens u het spreekrecht uit te oefenen. Het is wel raadzaam om uw verklaring in de zittingszaal goed (op papier) voor te bereiden. Dat komt de kracht van uw verhaal ten goede. Daarnaast is de kans kleiner dat u iets belangrijks vergeet te benoemen, wanneer u uw verklaring op papier zet. Slachtofferhulp Nederland kan u hier goed bij adviseren/ondersteunen.

10. Kan het spreekrecht meer dan een keer worden uitgeoefend, bijvoorbeeld wanneer de verdachten niet gelijktijdig worden berecht?
Het spreekrecht wordt eenmaal uitgeoefend in een strafproces. Als de situatie zich zou voordoen dat verdachten niet gelijktijdig worden berecht dan is er sprake van meer dan één strafproces en kunnen de nabestaanden in het andere proces of processen wederom hun spreekrecht uitoefenen. Ook in hoger beroep kan door u van het spreekrecht gebruik worden gemaakt.

11. Ik wil gebruik maken van mijn recht om te spreken. In hoeverre kan ik buiten beeld blijven?

Het is belangrijk om hierbij twee situaties afzonderlijk te beschrijven.

A) Het volgen van de zitting via de livestream

Zoals gezegd, wordt de zitting uitgezonden via een livestream. Deze livestream wordt door de rechtbank, wereldwijd, ter beschikking gesteld aan iedere belangstellende en is dus openbaar. Een regisseur van de rechtbank kiest uit verschillende cameraposities steeds het beeld dat wordt uitgezonden. Op deze beelden is de persrichtlijn van toepassing. Dat betekent dat in principe alleen professionele procesdeelnemers, (zoals de rechter en de officier van justitie en advocaten) in beeld worden gebracht. Nabestaanden en getuigen worden dus in principe niet in beeld gebracht. Wanneer een nabestaande gebruik maakt van het spreekrecht, dan komt deze persoon dus ook niet via de livestream in beeld. Als u als nabestaande toestemming wil geven dat u wel via de livestream in beeld mag worden gebracht, dan kunt u dat bij de rechter aangeven. De rechter zal hierop beslissen.
Van verdachten in strafzaken mogen in beginsel opnames worden gemaakt van de stem. De verdachte blijft wel onherkenbaar voor het publiek, tenzij hij zelf anders wil.

B) Het bijwonen van de zitting

Er is sprake van "bijwonen van de zitting" wanneer iemand aanwezig is

- in de zittingzalen D (waar het feitelijke proces plaatsvindt) of de aangrenzende zittingszalen A, B en C (waar er meerdere beelden op schermen worden getoond)
- in het NBC-gebouw
- in het perscentrum

We spreken hier van "bijwonen", omdat in deze ruimtes er meer zichtbaar is dan uitsluitend het beeld dat de regisseur via de livestream laat uitzenden. In de zittingszaal D kan een aanwezige zelf alles zien. In de aangrenzende zittingszalen A, B en C en het NBC-gebouw en het perscentrum is de zitting te zien via een groot scherm met daarop verschillende cameraposities. Een aantal beelden dat in de zittingszaal D wordt gemaakt, wordt via het scherm direct op deze locaties getoond. Op deze manier heb je een completer beeld van wat er op de zitting gebeurt.

Wanneer u als nabestaande gebruik wilt maken van het spreekrecht, dan kunnen de nabestaanden in het NBC, de aanwezigen in de zittingszalen A, B, C en D en de journalisten in het perscentrum u wél zien.

12. Kunnen mijn vrienden een plek krijgen in het kader van mijn spreekrecht?

Vrienden zijn volgens de wet geen nabestaanden. Dat betekent dat zij geen gebruik kunnen maken van de aan u toegekende slachtofferrechten, zoals het recht om te spreken tijdens de zitting. Wel kunt u als nabestaande tijdens het uitoefenen van uw spreekrecht de impact beschrijven die het verlies van uw dierbare op u maar óók op de vrienden/kennissen heeft gehad en wat dat met u en met hen heeft gedaan. U kunt met SHN overleggen over de mogelijkheden.

13. Mogen vrienden worden gemachtigd om namens de nabestaanden het spreekrecht uit te oefenen?

Ja, als nabestaande heeft u het recht om iemand anders te machtigen die tijdens de zitting namens u het spreekrecht zal uitoefenen. U kunt hiervoor kiezen wanneer u het bijvoorbeeld te moeilijk vindt om zelf te spreken tijdens de zitting. Degene die u machtigt vertelt dan namens u uw verhaal over bijvoorbeeld de gevolgen van de ramp met de MH17. Het gaat dus niet om het verhaal/leed van de gemachtigde.

14. Hoe bepaalt de rechter wie hij wil toelaten om te spreken tijdens de zitting?
Het aantal nabestaanden dat gebruik kan maken van hun rechten om in de zitting te spreken is beperkt en wettelijk bepaald. Zoals gezegd mag altijd de echtgeno(o)t(e)/partner spreken en daarnaast nog maximaal drie nabestaanden per slachtoffer.
Op dit moment is nog niet bekend hoeveel nabestaanden gebruik willen maken van hun spreekrecht. Dit zal de komende periode echter wel duidelijker worden, onder andere naar aanleiding van de slachtoffergesprekken met de officier van justitie.
Alle nabestaanden ontvangen van het Openbaar Ministerie begin december 2019 een wensenformulier. Hierin kunnen zij aangeven van welke rechten zij gebruik willen maken. Deze keuze is dan niet definitief; mocht u tussentijds alsnog van gedachten veranderen dan kunt dit altijd aan ons doorgeven.
Uiteindelijk bepaalt de rechtbank, na aanvang van de zitting op 9 maart, de exacte invulling van het spreekrecht.

15. Wat is het advies over de lengte van een schriftelijke slachtofferverklaring en het spreekrecht?
Met betrekking tot het spreekrecht, leert de ervaring van Slachtofferhulp Nederland dat ongeveer 10 minuten voldoende is om de kern van uw verhaal naar voren te brengen.
Voor wat betreft de schriftelijke slachtofferverklaring wordt als richtlijn door Slachtofferhulp Nederland ongeveer 2 A4 aangehouden.

We realiseren ons heel goed, dat al uw verdriet en wat u heeft meegemaakt na juli 2014, niet op 2 velletjes papier of in 10 minuten is samen te vatten. Dat is echter ook niet de bedoeling van de slachtofferverklaring en de gebruikmaking van het spreekrecht. Het gaat erom dat u op hoofdlijnen laat weten wat de impact voor u en uw omgeving is geweest.

16. Bij wie moet ik mijn vordering benadeelde partij indienen? Bij wie moet ik mijn schriftelijke slachtofferverklaring indienen? Wie kan mij het beste hierin bijstaan?
U kunt zelf kiezen of en zo ja, van wie u bijstand wilt hebben. U kunt hulp en advies vragen van Slachtofferhulp Nederland, van een raadsman of van een bekende die u vertrouwt.

Alle (hulp)vragen m.b.t. uw vordering benadeelde partij kunt u stellen bij uw advocaat.

Alle (hulp)vragen m.b.t. het opstellen van een SSV of het uitoefenen van het spreekrecht kunt u stellen bij SHN via vliegrampoekraine@slachtofferhulp.nl.

Wilt u gebruik maken van één of meerdere van uw rechten (indienen vordering, indienen SSV of uitoefenen spreekrecht) dan kunt u dit melden bij slachtoffercoordinator_MH17@om.nl. Stukken die aan het strafdossier dienen te worden toegevoegd kunt u ook naar dit adres zenden.

<u>Vragen over het proces en het dossier</u>
17. Leggen de verdachten de verklaring af onder ede? En hoe zit dat met getuigen?
Nee. De verdachten leggen geen verklaring af onder ede en zijn niet verplicht om antwoord te geven op vragen die tijdens de zitting aan hen worden gesteld. De verdachten hebben het recht om te zwijgen. Verdachten zijn volgens de Nederlandse wetgeving ook niet verplicht om de waarheid te vertellen, wanneer ze aan het woord komen. Dat is een groot verschil met de verplichtingen van een getuige.

Wanneer er namelijk een getuige op zitting wordt gehoord, dan moet deze wél de eed of de belofte afleggen. Hiermee verklaart de getuige dat hij de waarheid zal spreken. Als later blijkt dat een getuige dat niet heeft gedaan, dan maakt hij zich mogelijk schuldig aan meineed.

18. Hoeveel waarde kunnen de nabestaanden hechten aan de verklaringen van verdachten?
Dat is uiteraard aan de nabestaanden zelf. Volgens de Nederlandse wet is een verdachte echter niet verplicht om mee te werken aan zijn eigen veroordeling en van een verdachte wordt niet geëist dat hij openheid van zaken geeft of de waarheid spreekt. Verdachte heeft ook het recht om te zwijgen.
De rechtbank zal uiteindelijk in haar vonnis ook aandacht schenken aan de verklaring van de verdachten.

19. Het dossier richt zich nu op vier verdachten die voor de rechter zullen worden gebracht. Als er tussentijds toch nog meer verdachten in beeld komen, worden zij gevoegd in het proces dat op 9 maart 2020 begint?
Er zijn vooralsnog vier verdachten die worden gedagvaard om op 9 maart 2020 voor de rechtbank te verschijnen. Maar het strafrechtelijk onderzoek gaat door. Mochten er meer verdachten worden aangeklaagd dan wordt op dat moment bekeken wanneer hun zaak kan starten.

20. Met welke frequentie zal de zitting in maart 2020 plaatsvinden?
De rechtbank zal de strafzaak MH17 tegen de vier verdachten vanaf 9 maart 2020, 10:00 uur, behandelen. De eerste fase van de behandeling op zitting duurt van 9 tot en met 13 maart en van 23 tot en met 27 maart 2020. Deze fase heeft vooral een inventariserend karakter.
Inmiddels heeft de rechtbank nog drie andere perioden gereserveerd, waarin zij de strafzaak op zitting zal kunnen behandelen:

- van 8 juni tot en met 3 juli 2020;
- van 31 augustus tot en met 13 november 2020;
- van 1 februari 2021 tot en met 26 maart 2021.

Op de eerste dag van deze drie perioden zal telkens vanaf 10:00 uur een zitting plaatsvinden.
Waarschijnlijk zal in deze perioden niet op elke dag een zitting plaatsvinden. Op welke data in deze perioden zittingen worden gehouden, is nog niet bekend.
Ook is nog niet bekend wat er op de zittingsdagen behandeld zal worden.

21. Op welk detailniveau staat informatie over de slachtoffers in het dossier? Doet het OM iets om te voorkomen dat derden aan de haal gaan met de eventueel schokkende informatie in het procesdossier?
In het procesdossier zal alle informatie moeten staan die van belang is voor het proces. Daarin kunnen ook documenten, foto's of verklaringen zitten die door de nabestaanden als schokkend kunnen worden ervaren. Bij de samenstelling van het procesdossier selecteren de politie en het OM alleen die stukken die nodig zijn voor het proces en houden daarbij ook zoveel mogelijk rekening met de eventuele emoties die bepaalde documenten of foto's kunnen oproepen. In principe kunnen alleen de officier van justitie, rechters de verdachten en hun advocaten kennis nemen van de inhoud van het procesdossier. De volledige inhoud van het procesdossier wordt besproken op zitting.

22. Als er een proces is zonder verdachten of vertegenwoordiging van verdachte, is er hoger beroep mogelijk?
Ja, hoger beroep is altijd mogelijk voor de officier van justitie of de verdachte of de advocaat van de verdachte. Dus ook in zaken waar geen verdachten of hun vertegenwoordiging aanwezig zijn of zijn geweest.

23. Heeft de gevangenenruil van Tsemakh tussen Oekraïne en de Russische Federatie invloed op de zitting?
De gevangenenruil van Tsemakh door Oekraïne met de Russische Federatie heeft geen invloed op de start van de zitting op maart 2020.